

Korset som symbol

Korset är en av de vanligaste men också den äldsta symbolen inom kristendomen. Korset är en symbol för offer och död men också räddning, uppståndelse och ett evigt liv.

Har du tänkt på att korset kan se ut på många olika sätt? Hur många olika sorters kors kan du hitta och var finns de? Vad vill de olika korsen berätta för dig?

Vad betyder ordet kors? (lat. crux = kors = påle)

Hos romarna betydde crux pinoredskap. Ordet crux ger alltså ingen information om någon form utan bara om ett straff – att någon pinas.

Under antiken straffades förbrytare genom att de bands fast vid en stolpe och lämnades där eller kunde de spetsas på en påle. Bruket att spika fast den dömda på ett kors av två sammanfogade trästycken infördes av romarna i Palestina.

Att straffas med korsfästelse var en långsam avrättning och användes för slavar och rättslösa. Olika former på koret användes. Den äldsta formen man känner till är T-formen, sedan kom även +, Y och X- formerna.

Att ordet kors kom att beteckna en form skulle kunna komma från dessa korsformade redskap för straff. Ordet kors finns i svenska språket som kors redan under medeltiden.

**Svenska
kyrkan**

Här presenteras några olika sorters kors som finns att upptäcka

Andreaskors, krysskors, X-kors

Detta är ett kors med diagonalt ställda balkar, så att det bildas ett X. Korset är uppkallat efter aposteln Andreas, som enligt legenden led martyrdöden på just ett sådant kors.

Ankarkors

Ett ankarkors är ett kors vars ändar påminner om nedre delen av ett ankare, hoppets symbol.

Crux nuda

Crux nuda är latin för "det nakna korset". Ibland finns det ett tygstycke hängandes över tvärbalken vilket symboliserar Kristi svepning – det enda som fanns kvar i graven efter Jesus uppståndelse. Korset blir på därmed en bild för hoppet, en bild av den alltid närvarande men uppståndne Kristus. Den här typen av kors syns ibland som altarprydnader.

Filippuskors

Detta är ett liggande latinskt kors. Enligt legenden korsfästes aposteln Filippus på ett liggande kors. Korstypen finns bland annat på vår svenska flagga.

Gaffelkors, rövarkors, ypsilon

Gaffelkorset är Y-format och kallas även för rövarkors eller Ypsilon. Denna typ av kors användes som avrättningsredskap i Romarriket.

**Svenska
kyrkan**

Grekiskt kors

Det grekiska korsets armar är lika långa och ser ut som ett +. Symbolen är känd redan sedan sumererna, en av mänsklighetens äldsta civilisationer. I den kristna konsten kan det symbolisera Kristi fyra gärningar: Han öppnade himlen, krossade helvetet, skänkte nåden och gav syndernas förlåtelse. Det grekiska korset är samma kors som i konsekrationsskorset.

Klöverbladskors

Detta kors, exempelvis latinskt eller grekiskt, har trepassformade ändrar. Denna typ av kors har bland annat använts i altaruppsatser och gravmonument i synnerhet under 1800-talet.

Konsekrationsskorset

Den här sortens kors tecknades med helig olja eller vigd vatten på väggarna, vid kyrkans invigning, av biskopen. Konsekrationsskorset, som ser ut som ett grekiskt kors i en cirkel, fylldes sedan i med färg i en röd kulör. Kyrkan invigdes med 12 konsekrationsskorset, ett för varje lärjunge.

Krucifix

Ordet på latin, *cruci fixus*, betyder fäst på kors, korsfäst. Ett krucifix är ett kors som visar Jesus på korset, antingen målad eller som en skulptur. De äldsta nordiska krucifixen av denna typ är arkeologiska fynd daterade till 800-talet.

Latinskt kors

Detta är den vanligaste formen av korset i den västliga kyrkan. I detta kors är stammens nedre del betydligt längre än den övre delen. Det finns flera olika förklaringar till hur det latinska korset kan ha uppstått.

**Svenska
kyrkan**

Petruskors

Detta upp och nedvända latinska korset är lärjungen Petrus kännetecken.

Processionskors/krucifix

I samband med att man tågar in i kyrkan vid gudstjänst bärs ett kors/krucifix på en stav –ett så kallat processionskors/krucifix.

De äldsta processionskrucifixen i Sverige är från 500-talet.

Ringkors

Ringkorset är ett latinskt kors med en cirkel över korsets mitt. Det ses bland annat på gravvårdar från sent 1800-tal och framåt.

T-kors, kryck-kors, egyptiskt-kors, Antoniuskors

I många berättelser hade korset, som användes av romarna för att låta slavar och brottslingar få en smärtsam död, formen av ett T. Denna konstruktion var enkel att tillverka eftersom tvärträet vilade på ändträet till korsets stam. Under hela medeltiden, och även senare, avbildades ofta Kristi kors, men även de två rövarnas kors som T-formade.

Triumfkrucifix

Triumfkrucifix är ett krucifix som varit eller är placerat i en kyrkas triumfbåge, dvs vid övergången mellan långhuset och koret. I Norden har seden med triumfkrucifix funnits ända sedan 1000-talet. På 1800-talet flyttades många av dem till kyrkornas sidoväggar och i vissa kyrkor har de flyttats tillbaka till sina ursprungliga platser under 1900-talet.

Källa:

Kyrkans föremål – beskrivande lexikon, Göteborgs universitet. 2015

